

Examensarbete

Flyktingguide: En väg till integration?

Brukarutvärdering av projektet Flyktingguide i Falun

Författare: Sara Olsson och Carina Renhuvud
Handledare: Peter Nilsson
Examinator: Pernilla Liedgren
Ämne: Socialt arbete
Socionomprogrammet termin 7
Kurs: SA2020, 15 hp
Examinationsdatum: 22 januari 2016

Vid Högskolan Dalarna finns möjlighet att publicera examensarbetet i fulltext i DiVA. Publiceringen sker i open access, vilket innebär att arbetet blir fritt tillgängligt att läsa och ladda ned på nätet. Därmed ökar spridningen och synligheten av examensarbetet.

Open access är på väg att bli norm för att sprida vetenskaplig information på nätet. Högskolan Dalarna rekommenderar såväl forskare som studenter att publicera sina arbeten i open access.

Jag/vi medger publicering i fulltext (fritt tillgänglig på nätet, open access):

Ja

Nej

Högskolan Dalarna – SE-791 88 Falun – Tel 023-77 80 00

Förord

Vi vill börja med att tacka vår handledare Peter Nilsson för sitt engagemang och stora intresse. Tack för snabba svar på alla våra frågor, för goda råd och hjälp med tips och idéer för utvärderingen.

Tack till de informanter som ställt upp för intervju, för att ni tagit er tid och delat med er av era erfarenheter tankar och idéer. Utan er hade denna utvärdering inte kunnat genomföras.

Tack till samordnare för projektet Flyktingguide, Silas Valério för att du varit så tillmötesgående, lagt ner din tid och svarat på våra mail. Tack även till integrationssamordnare i Falu kommun, Amel Mujic för förtroendet att göra utvärderingen.

Ett särskilt tack till Karin och Mikael Olsson för hjälp med korrekturläsning.

Refugee Guide: A Path to Integration?

- User evaluation of the project refugee guide in Falun

Author: Sara Olsson and Carina Renhuvud

Dalarna University

School of Health and Society

Social Worker Program

Social Work

C-essay: 15 ECTS

Autumn term 2015

Abstract:

In this qualitative user evaluation participants in the project refugee guide, Falun, was interviewed about their experience of the project and how the project contributed to their integration into society and establishment on the labor market. The collection of empirical data has been made by six interviews. The results of the evaluation indicate that participants feel that they through the project had the opportunity to meet new people, practice the language and learn about each other's culture. The results also show that participants are satisfied with the project. Some participants expressed a desire to meet with several people at once while others don't have that need. Furthermore, the interviews shows that establishment on labor market occurred through job placement and not through participation in the project. Integration proved to be a difficult concept to define, but the interviews show that the participants have a perception that it is about learning the Swedish language and culture.

Keywords: Integration, User Evaluation, Refugee, Empowerment, Social Capital

Flyktingguide: En väg till integration?

- Brukarutvärdering av projektet Flyktingguide i Falun

Författare: Sara Olsson och Carina Renhuvud

Högskolan Dalarna

Akademin för Hälsa och samhälle

Socionomprogrammet

Socialt arbete

C-uppsats: 15 högskolepoäng

HT 2015

Sammanfattning:

I denna kvalitativa brukarutvärdering intervjuas deltagare i projektet Flyktingguide i Falun, om deras upplevelse av projektet och hur projektet bidragit till deras integration i samhället och etablering på arbetsmarknaden. Insamling av empirin har gjorts genom tre individuella och tre gruppintervjuer, i varje gruppintervju deltog två informanter. Resultaten från utvärderingen visar att deltagarna upplever att de, genom projektet fått möjlighet att träffa nya människor, träna på språket samt lära sig om varandras kultur. Resultaten visar även att deltagarna är nöjda med projektet. Vissa deltagare uttrycker en önskan om att träffa flera personer samtidigt medan andra inte uttrycker det behovet. Vidare visar intervjuerna att deltagare i utvärderingen har blivit etablerade på arbetsmarknaden via arbetsförmedling och inte genom deltagande i projektet. Integration visade sig vara ett svårt begrepp att definiera för deltagarna, men intervjuerna visar att deltagarna har en uppfattning om att det handlar om att lära sig det svenska språket och kulturen.

Nyckelord: Integration, Brukarutvärdering, Flykting, Empowerment, Socialt kapital

Innehållsförteckning

1. Inledning	7
1.1 Bakgrund	7
1.2 Syfte och frågeställningar	9
1.2.1 Syfte	9
1.2.2 Frågeställningar.....	9
1.3 Utvärderingens disposition	9
1.4 Centrala begrepp	9
1.4.1 Integration	10
1.4.2 Etablering	10
1.4.3 Invandrare	10
1.4.4 Flykting	10
1.4.5 Flyktingguide	11
2 Tidigare forskning	12
2.1 Språket som integrationsfaktor	12
2.2 Arbete och möjlighet till integration	12
2.3 Integration genom sociala kontakter	12
2.4 Tidigare utvärderingar av flyktingguideprojekt	13
3 Teoretiska perspektiv	14
3.1 Empowerment	14
3.1.1 Empowerment via Flyktingguide	15
3.2 Socialt kapital	16
3.2.1 Socialt kapital enligt Bourdieu.....	16
3.2.2 Socialt kapital enligt Putnam	16
3.2.3 Flyktingguide och socialt kapital	17
4 Metod	18
4.1 Utvärdering	18

4.2 Urval	19
4.3 Datainsamling	19
4.4 Databearbetning och analys	20
4.5 Etiska överväganden	21
4.6 Tillförlitlighet.....	22
4.7 Metoddiskussion	23
5 Resultat och analys	24
5.1 Presentation av informanter.....	24
5.2 Verksamhetens betydelse för deltagarna	25
5.3 Upplevd integration.....	27
5.4 Upplevd etablering	29
5.5 Andra vägar till integration, projektets utvecklingspotential.....	30
5.6 Sammanfattning av resultat	32
6 Diskussion	33
6.1 Reflektioner kring projektet.....	34
6.2 Slutsats.....	35
Litteraturförteckning.....	36
Bilaga 1 – Intervjuguide	41
Bilaga 2 - Informationsbrev	42
Bilaga 3 – Blankett för etisk egengranskning.....	46

1. Inledning

I kölvattnet av den senaste tidens tilltagande flyktingström till Sverige väcks en känsla hos människor av att vilja göra någonting. Det finns varierande sätt att engagera sig, några ger pengar till flyktingorganisationer, andra arrangerar insamlingar av kläder eller saker till asylsökande. På Falu kommuns hemsida räknas en mängd förslag upp på hur du som privatperson kan bidra i flyktingsituationen, varav Flyktingguide är ett av dessa förslag (Falukommun, 2015a). Den här utvärderingen vill undersöka en tänkbar väg till integration och hur den kan se ut.

1.1 Bakgrund

Svensk invandringspolitik och integrationspolitik har genomgått många förändringar över tid. Efter andra världskriget ökade arbetskraftsinvandringen till Sverige, då krigets konsekvenser innebar arbetsbrist. Omkring 30 000 personer invandrade per år till Sverige under 1945-1970 (Bevelander & Lundh, 2007, s. 380; Boguslaw, 2012, s. 231). I början av 1970-talet upphörde den utomnordiska arbetskraftsinvandringen på initiativ av Landsorganisationen i Sverige (Johansson, 2015, s. 199). Invandringen till Sverige ändrade karaktär under 70-talet från arbetskraftsinvandring till flykting- och anhöriginvandring (Boguslaw, 2012, s. 35 & 231). Den svenska invandringspolitiken ändrade samtidigt riktning från en assimilationspolitik, där invandrare förväntades göra en ensidig anpassning till landets normer och värderingar, till en integrationspolitik byggd på principerna om jämlikhet, valfrihet och samverkan (Boguslaw, 2012, s. 231; Johansson, 2015, s. 201).

Regeringens mål för nyanländas etablering är i dagsläget lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund (Regeringskansliet, 2015). Enligt undersökning av Statistiska centralbyrån (SCB) ansökte mer än 81 000 personer om asyl i Sverige under 2014, gällande antal ansökningar är det en ökning med 50 % i jämförelse med föregående år (SCB, 2015), prognosen för året 2015 förväntas landa mellan 140 000 till 190 000 asylsökande (Migrationsverket, 2015). Det ökande antal asylsökande ställer höga krav på samhället och möjligheterna till integrerande aktiviteter. Om vi med integration menar att båda parterna, det vill säga nyinflyttade och etablerade, ska lära av varandra behövs arenor där det ömsesidiga lärandet får en central roll.

Språket och tillgången till sociala nätverk är viktiga nycklar till etablering på arbetsmarknaden (Celikaksoy & Wadensjö, 2015, s. 19; Rooth & Åslund, 2006, s. 70). Länsstyrelsen är den myndighet som har ansvar för att i samarbete med organisationer, kommuner, företag och andra myndigheter, organisera, planera och genomföra insatser för

nyanlända (Integration, 2015). Enligt förordning om statlig ersättning för insatser för vissa utlännningar (SFS, 2010:1122), kan kommuner ansöka om ersättning för verksamheter som strävar mot att underlätta etablering i samhället, skapa nätverk, stödja språkinläring samt ge socialt stöd för ensamkommande barn.

Flyktingguide är ett projekt som finns i många kommuner i Sverige. Ett projekt är en avgränsad verksamhet som under tidsbegränsning fått tilldelade resurser att utföra arbetsuppgifter som syftar mot ett bestämt mål (Jensen, Johansson, & Löfström, 2007, s. 10). I detta fall är några av målen med projektet att underlätta integration och knyta sociala kontakter. Länsstyrelsen beviljar ekonomiska medel för verksamheten, bidrag lämnas ”till kommuner för att stärka och utveckla verksamhet med flyktingguider och familjekontakter” (Länsstyrelsen, 2015). Projektet har en målsättning vilket är att deltagarna ska ”lära av varandra” och kan ses som ett komplement till andra verksamheter som syftar till att främja integrationen i samhället.

Flyktingguide har funnits i Falu kommun i snart tre år. Det är ett samarbete mellan Arbetsmarknads-, Integrations- och Kompetensförvaltningen (AIK) och Lugnetkyrkan. Syftet med projektet är bland annat att underlätta nyanländas och flyktingars integration i kommunen. Meningen är att deltagarna ska få möjlighet att träffas på ett okomplicerat, personligt sätt och berika varandras liv (Falu Kommun, 2015b). På Falu kommuns hemsida finns möjlighet att anmäla intresse av deltagande i projektet Flyktingguide. Deltagande i projektet sker på frivillig basis och hur personerna träffas är upp till var och en att utforma efter eget önskemål. Detta innebär att matchningarna mellan personer och hur ofta personerna träffas varierar. I ansökan som de medverkande kommunerna i Dalarna gjorde till Länsstyrelsen om medel enligt förordning (2010:1122) för 2015 uppges att uppföljning och utvärdering ska ske löpande i samarbete med ansvariga för respektive kommun. Även om projektformen är tämligen vanlig i flera kommuner i Sverige har vi haft svårt att finna publicerade utvärderingar och de som hittats är från ganska lång tid tillbaka.

Då vägen till integration är en individuell process, och ser olika ut för alla personer, behövs mångsidig verksamhet som kan tillgodose dessa behov. Kommunen och andra aktörer erbjuder många verksamheter att delta i, Flyktingguide är en av dessa verksamheter. Vi tog kontakt med AIK då vi hade ett intresse att undersöka olika vägar till integration och frågade projektansvarig om vi fick göra en studie på projektet Flyktingguide. För att undersöka om projektet har några gynnsamma faktorer för integration och om deltagare upplever att projektet bidrar till integration behövs en utvärdering. Det visade sig att projektansvarig tagit kontakt med Högskolan Dalarna, då ingen utvärdering gjorts, med en förfrågan om någon

studerande på socionomprogrammet var intresserad av att göra en utvärdering som resulterade i detta arbete. Då en allt för omfattande utvärdering skulle ta mer tid i anspråk än vi disponerade över valde vi att avgränsa urvalet till att utvärdera flyktingars och inte guiders upplevelse av projektet.

1.2 Syfte och frågeställningar

1.2.1 Syfte

Syftet med utvärderingen är att undersöka om och i så fall hur deltagare i projektet Flyktingguide upplever att deltagande i projektet bidragit till deras integration i samhällslivet samt etablering i arbetslivet. Vidare är syftet att undersöka vad i projektet som uppfattas bidra till integrering.

1.2.2 Frågeställningar

- Vilken betydelse har verksamheten för deltagarna i projektet?
- Hur upplever deltagarna att projektet bidragit till integrering i samhällslivet?
- Hur upplever deltagarna att projektet bidragit till etablering i arbetslivet?
- Vilka komponenter anser deltagarna saknas i projektet för integrering i samhällslivet och etablering i arbetslivet?

1.3 Utvärderingens disposition

Utvärderingen är disponerad på följande vis. Nedan följer en presentation av begreppen integration, etablering, invandrare, flykting och flyktingguide, begreppens betydelse och användning i utvärderingen förklaras. I avsnittet om tidigare forskning presenterar en sammanställning av den forskning vi tittat på som handlar om integration utifrån arbete, språk och sociala kontakter. Vidare ges en förklaring på de teoretiska perspektiv som ligger till grund för utvärderingen. I metodavsnittet redogörs för val av metod, valet av informanter, insamlingen och analysering av data, etiska överväganden, utvärderingens validitet och reliabilitet samt en metoddiskussion. Utvärderingen avslutas med ett avsnitt som presenterar de resultat som kommit fram i intervjuerna, en analys av dessa resultat, diskussion och en avslutande slutsats.

1.4 Centrala begrepp

För att underlätta för läsaren att följa med i texten kommer här en presentation och förklaring av utvärderingens mest centrala begrepp.

1.4.1 Integration

Westin (2015, s. 66) skriver att de väsentligaste delarna i en fungerande integration är deltagande i samhället genom arbete, utbildning, föreningsliv och det politiska systemet. Nationalencyklopedins (NE) definition av integration är

Att integrera betyder att ta upp och passa in i ett sammanhang. [...] Invandrare lär sig svenska, de arbetar och bor som andra svenskar, men de har dessutom kvar sitt modersmål och banden med sin gamla kultur. Integration går också åt andra hållet (2015b).

Med detta menas att integration handlar om en ömsesidig anpassning. I denna utvärdering innebär *integration* att flyktingar i projektet Flyktingguide ges möjlighet till att öva det svenska språket samt har tillgång till ett socialt kontaktnät, där de får möjlighet att lära om varandras kulturer.

1.4.2 Etablering

Etablera, enligt NE (2015a) syftar till upprättande av en relation eller företeelse som är stadigvarande. Arbete och utbildning är enligt Sveriges regering nyckeln till etablering i ett nytt land därför satsas stora pengar för att nyanlända så snabbt som möjligt ska komma ut i arbete (Bättre mottagande och snabbare etablering, 2015). I denna utvärdering menar vi med *etablering* att personen har tillgång till ett arbete eller en praktikplats.

1.4.3 Invandrare

Begreppet *invandrare* kan vara svårt att precisera då det beskriver flera olika grupper av människor med skilda orsaker för flytt till annat land. NE (2015c) förklarar begreppet enligt följande ”invandrare är människor som har flyttat in i ett land från ett annat land. Särskilt menar man sådana som flyttat frivilligt, inte sådana som flytt undan krig, förföljelse och liknande”. I denna utvärdering används begreppet för att inbegripa även andra människor än de som flytt från krig och/eller förföljelse.

1.4.4 Flykting

I utlänningslagen (SFS, 2005:716) definieras *flykting* enligt följande:

Med flykting avses i denna lag en utlänning som

– befinner sig utanför det land som utlänningen är medborgare i, därför att han eller hon känner välgrundad fruktan för förföljelse på grund av ras, nationalitet, religiös eller politisk uppfattning eller på grund av kön, sexuell läggning eller annan tillhörighet till en viss samhällsgrupp, och

– inte kan, eller på grund av sin fruktan inte vill, begagna sig av detta lands skydd (kap 4, § 1).

I projektet används begreppet flykting på de deltagare som inte är guider. Deltagaren kan vara flykting enligt utlänningslagen, men detta är inget krav för att delta i projektet. Kriteriet för att få delta i projektet är flyktingar eller invandrare som vill etablera kontakter med personer som redan är etablerade i det svenska samhället (Falun Kommun, 2015b). Då begreppet flykting innebär en begränsning av vilka personer som avses använder vi i denna utvärdering istället begreppet *deltagare* eller *informant* för de personer som träffar en guide, i denna kategori ingår även personer vars status inte är flykting enligt svensk lag. Vid de tillfällen då deltagare i projektet Flyktingguide behöver särskiljas från guiderna används begreppet *flykting*.

1.4.5 Flyktingguide

I projektet är flyktingguiden en etablerad kommuninvånare som på frivillig basis vill hjälpa nyanlända till integration i samhället och språkinläring (Falun Kommun, 2015b). När vi i denna utvärdering talar om *Flyktingguide* är det själva projektet som det syftas till. Den person som enligt projektet kallas flyktingguide kommer vi att benämna som *guide*.

2 Tidigare forskning

I denna del presenteras tidigare forskning av relevans för utvärderingen. Vi har fokuserat på forskning som handlar om integration i förhållande till språk, arbete och sociala kontakter då de är faktorer som bidrar till empowerment och integration (se t.ex. Cakir & Guneri, 2011). Vidare presenteras tidigare utvärderingar som gjorts av flyktingguideprojekt i Göteborg och Stockholm.

2.1 Språket som integrationsfaktor

Språket är en viktig nyckel till kontakt med lokalbefolkning och integration i samhället. Språket möjliggör för invandrare att knyta kontakter med lokalbefolkningen som ökar möjligheten för integration i samhället. En studie av Cakir och Guneri (2011, s. 225) visar att språket är en viktig faktor för interaktion med såväl människor som institutioner och bidrar på så sätt till invandrares möjlighet till integration på flera plan.

Muntliga och skriftliga kunskaper i det nationella språket ger tillgång till samhällsgemenskap och arbete. Studier visar att arbetsgivare värderar kunskaper i det nationella språket högt vid anställning (Eastmond, 2011, s. 282f; Mayblin, 2014, s. 378). Genom kunskaper i det svenska språket har utlandsfödda lättare att förmedla sin kompetens vilket anses bidra till möjlighet till anställning och arbetsposition (Rooth & Åslund, 2006, s. 51). Det svenska språket värderas högt och ett grammatiskt korrekt språkbruk ökar möjligheten till arbeten som kräver låg- eller hög utbildning (Rooth & Åslund, 2006, s. 115).

2.2 Arbete och möjlighet till integration

En huvudfaktor till integration för invandrare är anställning (Cmejrek, Rezanková, & Cerny, 2012, s. 20). Vikten av arbete ur ett samhällsperspektiv handlar om individens ekonomiska situation och självbild. Ålder och ursprungsland påverkar hur väl invandrare etableras på arbetsmarknaden (SCB, 2014, s. 9). Vid en jämförelse av förvärvsfrekvensen mellan inrikes- och utrikes födda kan man säga att utrikes födda har lägre förvärvsfrekvens oavsett invandringsorsak och ålder. I en rapport från SCB framkommer att under 2011 förvärvsarbetande betydligt fler inrikes födda än utrikes födda, 82 procent av inrikes födda och 57 procent av utrikes födda (SCB, 2013, s. 14).

2.3 Integration genom sociala kontakter

Tidigare forskning visar att det finns ett samband mellan storleken på kontaktnät med lokalbefolkningen och upplevd integration (Aytar, 1999, s. 68). Strang och Ager (2010, s. 597) refererar till en studie om vilken betydelse sociala nätverk har för integration och skriver

att det sociala nätverket bidrar med resurser i tre huvudområden; information och materiella resurser, emotionella/känslomässiga resurser exempelvis få stärkt självförtroende genom kontakter samt att man får stöd att utveckla sina resurser. Bursell (2015, s. 287) skriver att bland annat god hälsa och ett socialt nätverk är faktorer som bidrar till en bättre produktivitet på arbetsmarknaden.

2.4 Tidigare utvärderingar av flyktingguideprojekt

I april 2015 presenterade Länsstyrelsen i Jönköpings län en utvärdering som sammanställer ansökningar och intervjuer från 25 kommuners verksamheter som finansierats via bidrag som finns att ansöka enligt förordning (2010:1122) om statlig ersättning för insatser för vissa utlännningar. Utvärderingen visar att personlig guide, introduktion till föreningslivet och kaféverksamhet/mötesplats är de verksamheter flest kommuner ansöker om ekonomiska medel för att bedriva (Länsstyrelsen i Jönköpings län, 2015).

En utvärdering gjord i Stockholm av Maria Söderberg (2003) visar på guidernas upplevelse av flyktingguideprojektet i förhållande till de mål som fanns uppsatta för integrationsprojektet. Utvärderingen visar att matchningen av guide och flykting bör ske så snart som möjligt efter anmält intresse, detta för att intresset av att delta inte ska avta på grund av lång tid innan matchning sker. Vidare visar utvärderingen att resultatet av matchningen har varierande betydelse, någon uttrycker att det inte spelar så stor roll hur man matchas medan andra lägger stor vikt vid att matchningen ska överensstämma med bland annat sina intressen, ålder och familjesituation (Söderberg, 2003, s. 23f). Projektet som utvärderas är ett komplement till introduktionsprogrammet för nyanlända och ger flyktingen möjlighet att själv bestämma om de vill komma i kontakt med en guide. Utifrån detta bör flyktingen i samråd med guiden utforma kontakten utifrån individuella förutsättningar och önskemål (Söderberg, 2003, s. 47).

En utvärdering från Göteborg ger en syn på integration från flyktingars synvinkel och i förhållande till flyktingguideprojektet (Eriksson, 2005). Resultaten från Erikssons utvärdering visar bland annat på svårigheter i att lära sig språket och att få kontakt med människor utanför sin etniska grupp (2005, s. 14). Resultaten visar även att kontakten med guide ger kunskap om det svenska samhället och en trygghet då man har en person att kontakta vid behov av hjälp. Utifrån resultatet av utvärderingen framgår det att respondenterna definierar integration på ett sätt som tyder på att det handlar mer om assimilation, då de ofta talar om en ensidig anpassning från deras sida till det svenska samhället (Eriksson, 2005, s. 41).

3 Teoretiska perspektiv

Utvärderingens teoretiska perspektiv utgår från empowerment och socialt kapital. Teorierna ligger till grund för vår tolkning av intervjuernas innehåll. Först ges en beskrivning av *empowerment* som förhållningssätt och metod i socialt arbete. Vidare beskrivs Bourdieus och Putnams definitioner av begreppet *socialt kapital*. Teorierna kopplas till tidigare forskning och projektet Flyktingguides mål och utformning.

3.1 Empowerment

I litteratur beskrivs empowerment som ett förhållningssätt professionella bör ha i sin relation till människor de kommer i kontakt med via sitt arbete (Tengqvist, 2007, s.81f). Empowerment kan beskrivas som ett mål att uppnå eller ett förhållningssätt, en metod för hur människor kan arbeta i förhållande till marginaliserade personer. Tengland (2008) skriver att:

Empowerment as a goal is to have control over the determinants of one's quality of life, and empowerment as a process is to create a professional relation where the client or community takes control over the change process, determining both the goals of this process and the means to use (s. 77).

Det handlar om att individen själv får ta kontroll över sitt liv. Empowerment växte fram i USA under 1960-talet och har sin grund i den sociala aktivistideologin och deras idéer om självhjälp och en metod för att stärka individers och grupperns ställning i samhället (Ershammar & Johansson, 2012, s. 245; Swärd & Starrin, 2006, s. 261).

I socialt arbete handlar empowerment bland annat om vilken uppgift professionen har att stärka individens egen förmåga/styrka att kunna ta beslut för att förändra sin situation eller förhållanden i sitt liv (Adams, 2008, s. xvi; Ershammar & Johansson, 2012, s. 244; Swärd & Starrin, 2006, s. 262; Tengland, 2008, s. 92). Detta innebär att professionen överlåter till individen att bestämma över viktiga förhållanden i sitt liv. Paternalism är en motsats till empowerment som innebär att individens handlingsutrymme begränsas, att individen inte är kapabel att ta beslut utan behöver hjälp med dessa (Starrin, 2007, s. 67; Swärd & Starrin, 2006, s. 254). En person som har ett empowerment-inriktat förhållningssätt agerar uppmuntrande, berömmande, uppmärksammande, medkännande, stödjande, bekräftande och lyssnar aktivt samt använder öppna frågor (Starrin, 2007, s. 72).

3.1.1 Empowerment via Flyktingguide

Det finns ett antal faktorer som bidrar till empowerment för flyktingar, bland annat *språket, utbildning* och *sociala kontakter* (Cakir & Guneri, 2011).

Språket är en viktig källa till förståelse av rättigheter och möjligheter, att inte kunna bemästra språket bidrar med svårigheter att förstå vilka rättigheter och möjligheter som finns. Cakir och Guneri (2011) säger att

Language is important for communicating needs, interacting with people and institutions, obtaining employment and learning about available resources. At the same time that language facilitates social contact, it militates against dependence on others and is thus of great importance for gaining and maintaining control over one's life. Furthermore, language promotes the development of new social resources, enlarges the migrant's repertoire of individual coping strategies, and increases the migrant's sense of internal coherence (s. 225).

Genom att alla flyktingar får tillgång till det nya landets språk ges de möjlighet att kunna uttrycka sig, förstå samhället och vilka resurser som finns tillgängliga, såsom utbildning, politik, vård och välfärd. Genom tillgång till språket får de mer makt över sin egen situation och detta menar vi handlar om empowerment. Bristande förmågor i det lokala språket kan ses som marginaliserande och riskfaktor för inskränkande av empowerment hos individen.

Utbildning ökar möjligheten till anställning. När flyktingar sedan tidigare har en utbildning som genomförts i hemlandet är det inte säkert att den kan tillgodoräknas i Sverige. För att undersöka vilket värde en persons tidigare utbildning och arbetserfarenhet har gör Arbetsförmedlingen en så kallad validering, det vill säga en bedömning och värdering av personens utbildning och arbetserfarenhet (Arbetsförmedlingen, 2015). Alla personer som fått uppehållstillstånd kan få etableringsersättning under den första tiden för att öka möjligheten till att etablera sig i samhället. Det kallas då att dessa personer tillhör etableringen och de får läsa svenska för invandrare (SFI) och samhällsorientering (SO). Utbildning är en faktor som bidrar till empowerment för individen.

Sociala kontakter har relevans och kan vara en resurs för flyktingar då dessa kontakter kan hjälpa dem att orientera sig i det nya samhället de kommit till. Genom sociala kontakter kan flyktingen ta del av nya sociala nätverk samt få hjälp att lära sig det nya språket och eventuellt hitta arbete. Sociala kontakter kan även minska känsla av ensamhet (Söderberg, 2003, s. 31). Att utöka sitt nätverk av sociala kontakter bidrar därmed med empowerment för individen.

3.2 Socialt kapital

Socialt kapital är ett populärt begrepp inom sociologi och socialt arbete. Socialt kapital handlar om resurser i form av sociala nätverk som bidrar till individens välbefinnande, hälsa och möjligheter i samhället (Rønning & Starrin, 2009, s. 23). I denna utvärdering definieras socialt kapital utifrån sociologen Pierre Bourdieu och statsvetaren Robert Putnam, vars teorier om socialt kapital rönt stort intresse.

3.2.1 Socialt kapital enligt Bourdieu

Bourdieu (1993) definierar socialt kapital som:

ett kapital av kontakter, relationer och umgängeskretsar varifrån man vid behov kan hämta erforderligt ”stöd”, ett anseendets och respektabilitetens kapital som ofta är oundgängligt för att vinna och behålla det respektabla samhällets förtroende - och därigenom en krets av klienter - och som kan ge utdelning i exempelvis en politisk karriär (s. 279f).

Det sociala kapitalet kan likställas med ett socialt nätverk, nätverket kan skapa gynnsammare förutsättningar för individen då den som har ett stort nätverk också har tillgång till personer som kan hjälpa till att hitta arbete, lösa problem och få råd i olika frågor. Bourdieu nämner att människor ärver sina föräldrars olika kapital; utbildning, ekonomiska, kulturella, språkliga och sociala och att dessa olika kapital sammanhänger (Bourdieu, 1993, s. 256). Det kapital en person ärvt påverkar vilka möjligheter denne har i livet, utbildning, kulturellt och i sociala sammanhang. Bourdieu nämner även att de olika kapitalen varierar i relevans beroende på vilket sammanhang personen befinner sig i (Bourdieu, 1993, s. 270).

3.2.2 Socialt kapital enligt Putnam

Putnam ser på socialt kapital och dess betydelse på samhällsnivå. Hans studie av det italienska samhället och frivilligorganisationernas betydelse för demokratins framgång visade att medborgarnas engagemang i olika organisationer skapade positiva sociala nätverk som bidrog till ett bättre fungerande demokratiskt samhälle (Putnam, Leonardi, & Nanetti, 1996). Putnam menar att socialt kapital i form av sociala nätverk är det som håller samman samhället (Rønning & Starrin, 2009, s. 31). Med detta menar Putnam att om en person har lärt känna sina grannar eller deltar i sociala grupper genereras en större tilltro till andra människor än hos dem som har ett litet sociala kapital. Vidare gör Putnam en åtskillnad mellan sammanbindande- och överbryggande socialt kapital. Exempel på sammanbindande socialt kapital kan vara den lilla etniska gruppen, kompisgänget som träffas på stadens kafé eller

fotbollsklubben medan överbryggande socialt kapital till exempel kan vara fackföreningen, medborgarrättsrörelsen eller andra utåtriktade organisationer (Putnam, 2000, s. 22).

I boken *Den ensamme bowlaren* (Putnam, 2000) talar Putnam bland annat om sociala kontakter betydelse för vem som får en anställning. Det sociala kapitalet får alltså betydelse utifrån våra chanser på arbetsmarknaden, förutsatt att dessa nätverk är av rätt sort, det vill säga nätverk som bidrar till en gynnsam utveckling och verksamma kontakter (Putnam, 2000, s. 338). Både ett sammanbindande- och överbryggande socialt kapital ger i allmänhet möjlighet till utökade kontakter som kan ge personen ökad ekonomisk- och personlig trygghet.

3.2.3 Flyktingguide och socialt kapital

En del av syftet med Flyktingguide är att deltagare ska knyta sociala kontakter och få någon att samtala med för att lära sig det svenska språket. Språk är en väsentlig del av det sociala livet och den vardagliga sociala interaktionen (Thompson, 2000, s. 175). Vilken språklig förmåga en person har påverkar individens kontroll över den sociala situationen denne befinner sig i, att till exempel kunna läsa av situationer samt uttrycka sina känslor och åsikter. Goke-Pariola skriver i en studie, som knyter an till Bourdieus teori, om språket som en symbolisk makt och att den ofta eftersträvas av människor (2000, s. 301).

Det sociala kontaktnätet kan bidra till känsla av integration i samhället. Nätverket kan hjälpa till med en förståelse av hur samhället fungerar och väsentlig information för att klara det vardagliga livet. Socialt nätverk bidrar även med resurser både på materiell- och emotionell nivå (Aytar, 1999, s. 68; Strang & Ager, 2010, s. 597). Sociala kontakter är även en trygghet för individen, en resurs att kunna använda om behov uppstår (Eriksson, 2005).

Ett sätt som större socialt kapital skapas på är genom deltagande i olika verksamheter, organisationer och sammanhang. I anmälan om deltagande i projektet får personen beskriva vilka intressen som finns för att kunna matchas med en person som det finns gemensamma nämnare med. Rønning (2009, s. 67) hävdar att ett sätt att arbeta med överbryggande socialt kapital är genom kartläggning av intressen där man kan stödja personers möjlighet att utveckla sina förmågor samt möjlighet att utveckla nya bekantskaper. Många gånger bidrar det till empowerment eftersom personer utvecklas i sina förmågor samt skaffar sig fler kontakter och utvecklar sitt sociala kapital. En lyckad matchning kan bidra till att deltagande i Flyktingguide leder till ett utökat socialt kapital.

4 Metod

I denna del av utvärderingen beskrivs vilka metoder som används. Tillvägagångssätt vid urvalet av intervjupersoner och datainsamling. Dessutom redovisas hur insamlad data analyserats samt etiska överväganden som gjorts. Begreppet *tillförlitlighet* i förhållande till utvärderingen diskuteras och avsnittet avslutas med en metoddiskussion.

4.1 Utvärdering

I denna utvärdering använder vi en formativ metod. Formativ metod används för att stärka och utveckla projekt genom att titta på genomförande och erfarenheter av verksamheten samt använda dessa för att utveckla arbetet (Sandberg & Faugert, 2012, s. 16). Denna utvärdering är formativ då den vill undersöka deltagares upplevelse av hur projektet fungerar, för att sedan kunna använda det till att utveckla verksamheten. Vidare är detta en brukarorienterad utvärdering då det är deltagarna i projektet som medverkar i undersökningen och det är deras upplevelser och åsikter som är av intresse för utvärderingen. En brukarorienterad utvärdering kan hjälpa till att anpassa projektet efter deltagarnas behov som är viktigt för att insatsen ska nå önskat resultat (Vedung & Dahlberg, 2013, s. 50f). En insats som är brukarorienterad kan bidra till empowerment hos deltagarna (Vedung & Dahlberg, 2013, s. 64f). Utvärderingen kan ligga till grund för utveckling av projekt. Svårigheten med denna modell är att få en objektiv åsikt om projektet då deltagarna kan ha begränsade möjligheter att bedöma kvalitén i projektet (Sandberg & Faugert, 2012, s. 84). Då det i uppdraget från de som driver Flyktingguide i Falun, finns en uttalad önskan om att deltagarnas uppfattning och erfarenhet ska kunna bidra till utveckling för fortsatt verksamhet är en brukarorienterad utvärdering lämplig.

Syftet med denna utvärdering är att undersöka om deltagare upplever att projektet bidragit till integration och/eller etablering samt på vilket sätt det bidragit. Beroende på vilka erfarenheter en individ bär med sig kan vägarna till integration variera och det inhämtade materialet kan bidra till att utveckla projektet och anpassa det bättre efter deltagarnas individuella behov. För att nå utvärderingens syfte valde vi att göra en kvalitativ undersökning då vi ville få en förståelse av vad som bidrar till integration utifrån deltagarnas perspektiv (jfr. Bryman, 2011, s. 361f). Valet av en kvalitativ ansats gjordes utifrån intresset att förstå projektets integrationsbidrag utifrån deltagarnas perspektiv (jfr. Kvale & Brinkmann, 2014, s. 41).

4.2 Urval

Urvalet i en undersökning ska vara relevant för att kunna svara på en studies syfte och frågeställningar (Ivanoff & Blythe, 2014, s. 124). Till denna utvärdering gjordes ett bekvämlighetsurval då deltagare som valdes ut var de som fanns tillgängliga i projektet vid tillfället för utvärderingen (jfr. Bryman, 2011, s. 194; Schutt, 2014, s. 306). Ett bekvämlighetsurval bidrar inte till något resultat som kan generaliseras på den övriga populationen då det endast är en liten grupp som för tillfället fanns tillgängliga som svarat på frågorna. Utvärderingen kan ändå ge en intressant bild av deltagarnas åsikter och/eller erfarenheter av projektet.

Urvalet gjordes utifrån att dessa personer har deltagit en längre tid i projektet, minst sex månader, och uppnått en kunskap i svenska språket så att användning av tolk inte skulle vara nödvändig. Urvalet begränsades även utifrån tidsperspektiv då vi inte hade tidsmässig möjlighet att hinna intervjua alla deltagare i projektet. Projektets samordnare kontaktades för att hjälpa till med urvalet av flyktingar som deltar i projektet.

Vid urvalet använde vi oss av ansökningar som gjorts för att delta i projektet. Av dessa ansökningar valdes tio stycken ut för en inledande kontakt. Det visade sig att vissa ansökningar innefattade fler än en person. Fem av ansökningarna hade ensamstående män gjort och resterande hade gjorts av par med barn. Vid kontakt med personerna visade det sig att en person inte var med i projektet, ett par och en ensamstående man hade ingen möjlighet att träffa oss och hos ett par fick vi inget svar trots upprepade försök. Urvalet resulterade i att intervjumaterialet består av tre individuella intervjuer och tre intervjuer med par.

4.3 Datainsamling

I en kvalitativ undersökning är forskaren det främsta instrumentet för insamling av data, det vill säga att det som insamlats bearbetas av personen som insamlar materialet (Williams, Unrau, Grinnell, & Epstein, 2014, s. 85). Utvärderingen baseras på semistrukturerade intervjuer med deltagare/flyktingar i projektet Flyktingguide i Falun. Semistrukturerad intervju innebär att forskaren utgår från relativt fastställda teman där intervjuaren är fri att utforska forskningsfrågan utifrån vad som upplevs vara intressant (Gochros, 2014, s. 394).

Till vår hjälp under intervjuerna använde vi oss av en intervjuguide, med hjälp av denna påmindes vi som intervjuare om vilka områden som behövde täckas för att svara på forskningsfrågorna (jfr. Bryman, 2011, s. 419). Intervjuguiden utformades med en ordningsföljd, men under intervjun fanns möjlighet att kasta om ordningen ifall samtalet fördes mot något annat samtalsområde. Intervjuguiden innehöll mestadels öppna frågor (se

bilaga 1). Vid en intervju blir deltagarna mer fria att forma sina svar. Situationen blir mer naturlig då intervjun liknar ett samtal. Gochros (2014, s. 390) skriver att de flesta människor har lättare för att svara på frågor muntligt och att en avslappnad miljö kan leda till mer spontana svar.

Hälften av intervjuerna genomfördes i deltagarnas hemmiljö medan resterande utfördes i ett enskilt rum på stadsbiblioteket. Vi var båda närvarande vid samtliga intervjuer, men ansvarade för tre intervjuer var genom att ställa de flesta frågorna samt transkribering av intervjuerna. Vid samtliga intervjuer användes mobiltelefon som hjälpmedel för inspelning av intervjun. Inspelningarna lyssnades igenom och transkriberades. Under transkriberingen kunde vi förstå informanterna bättre genom att höra hur de svarade på frågorna och uttryckte sig. Då materialet analyserades kunde vi lyssna på inspelningarna igen vid tillfälle då något svar var svårtolkat.

Vi valde att inte använda oss av enkät i utvärderingen då det kan vara svårt att veta att personen som svarar på enkäten har deltagit i projektet. Enkäter kan innebära ett stort bortfall och då det svenska språket inte är modersmål för informanterna kan detta vara en svårighet vid enkätundersökning. Olika modersmål kan även bli en svårighet vid intervju men är då lättare att hantera (Bryman, 2011, s. 230f).

4.4 Databearbetning och analys

Kvalitativa studiers data består för det mesta av ord, och ord bidrar många gånger med fylliga beskrivningar av situationer och en förståelse för underliggande betydelser (Coleman & Unrau, 2014, s. 556). Det finns flera sätt att analysera kvalitativa data, ett sätt är att söka efter generella teman och mönster i materialet, för att sedan bryta ner generella teman till underteman och kategorier (Coleman & Unrau, 2014, s. 556). Transkriberingen kan skrivas ner ordagrant för att möjliggöra att betydelser synliggörs från kontexten i samtalet, om transkriberingen redigeras och censureras, kan innebörden och meningsfullheter döljas (Coleman & Unrau, 2014, s. 559).

Vid analys av insamlad data letade vi efter teman i intervjuerna och undersökte om vi kunde hitta samband eller skillnader i olika intervjuer, detta kallas för en kvalitativ innehållsanalys (Bryman, 2011, s. 505f). De teman vi undersökte har sitt ursprung från utvärderingens frågeställningar. Varje intervju transkriberades ordagrant varpå samtliga transkriberingar lästes igenom och meningar ifrån varje intervju färgkodades utifrån samtal om arbete, språk, sociala kontakter, utbildning, integration och guide. Uttalande som till exempel: ”att någon kommer från annan kultur sen blir en del av detta samhälle”,

kategoriserades under temat integration. Vidare sammanställdes alla svar utifrån denna färgkodning och svaren kategoriserades utifrån frågeställningarna. Svaren på frågeställningen om verksamhetens betydelse för deltagarna resulterade i svar som handlade om språk, kontakter, trygghet och kulturutbyte. Svaren på frågeställningen om det bidragit till integration visade på ökad förståelse, hjälp och språk. Vidare visade svaren på frågeställningen om det bidragit till etablering åter igen på språkets betydelse och frågeställningen om det saknades några komponenter i projektet besvarades med önskemål om fler kontakter, tid och olika förväntningar.

Vissa av citaten som används i utvärderingen har varsamt redigerats för att innebörden lättare ska förstås av läsaren. Citatens innebörd är densamma, meningarna har varsamt redigerats genom ändrad ordningsföljd av orden samt genom att överflödiga ord tagits bort i meningarna. Konsekvensen av att göra en varsam redigering är att det kan försvinna relevanta ord och uttryck, orsaken till att vi gjort den varsamma redigeringen av citaten är att meningarna ska bli lättare att förstå.

4.5 Etiska överväganden

Vetenskapsrådets forskningsetiska principer är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Vetenskapsrådet, 2015).

Informationskravet innebär att forskaren ger informanten information kring forskningens syfte, vilken roll de har som forskningsdeltagare, att deltagandet är frivilligt och att de närsomhelst kan avbryta sitt deltagande i studien. Samtyckeskravet innebär att forskaren inhämtar forskningsdeltagarens samtycke till deltagande i studien och att denne har möjlighet att när som helst avbryta sitt deltagande i studien. Konfidentialitetskravet innebär att informanter som deltagit i studien inte ska kunna identifieras, att deras personuppgifter inte ska vara tillgängliga för obehöriga. Nyttjandekravet innebär att insamlad data endast får användas till forskningsändamålet (Vetenskapsrådet, 2015).

I den första kontakten tillfrågades flyktingarna om de ville delta i en intervju för vår utvärdering, sedan skickades informationsbrevet där utvärderingens syfte, tillvägagångssätt och användning förklarades (se bilaga 2). För att säkerställa konfidentialitet användes inga uppgifter som kan röja deltagarnas identitet i rapporten. Inspelade och transkriberade intervjuer samt all information om vilka som deltagit i studien raderades efter att utvärderingen avslutats. Informationsbrevets innehåll förklarades även i samband med varje intervju. Detta för att säkerställa de etiska principerna för utvärderingen.

Då utvärderingen involverar flyktingar som ingår i projektet övervägdes om intervjuerna på något sätt kunde vara etiskt problematiska att genomföra (se bilaga 3). Bland annat diskuterades med handledare frågan om frivillighet och om intervjuerna kunde påverka personerna fysiskt eller psykiskt. Då deltagandet i projektet är frivilligt och kontakten med intervjudeltagarna inte tagits via någon person som är ansvarig för projektet ansåg vi att deltagarna inte medverkar utifrån någon beroendeställning. Vidare undveks frågor som kunde beröra traumatiska minnen, exempelvis ställdes inga frågor om tiden innan flytten till Sverige.

4.6 Tillförlitlighet

Validitet inom forskning syftar till att svara på frågan om studien mäter det den säger sig vilja mäta (Bryman, 2011, s. 352). Det handlar om huruvida slutsatserna från en studie är giltiga (Bryman, 2011, s. 50; Kvale & Brinkmann, 2014, s. 296). *Reliabilitet* handlar om resultaten i en studie kan anses vara tillförlitliga det vill säga, huruvida resultatet kommer bli likvärdigt om studien upprepas vid ett annat tillfälle (Bryman, 2011, s. 49). Begreppen har sitt ursprung från den kvantitativa forskningen och begreppens relevans inom kvalitativ forskning är flitigt diskuterade och ifrågasatta. Inom kvalitativ forskning används ibland istället begreppet *tillförlitlighet* som bedöms utifrån fyra kriterier nämligen: *trovärdighet*, *överförbarhet*, *pålitlighet* och *objektivitet* (Bryman, 2011, s. 354; Lietz & Zayas, 2014, s. 597).

För att tillse utvärderingens trovärdighet spelades alla intervjuer in för att sedan transkriberas i sin helhet för analys av innehåll utifrån fastställda teman. Överförbarheten för utvärderingen begränsas utifrån att antalet deltagare i projektet är relativt få. Resultaten för utvärderingen går inte att generalisera på populationen i övrigt, men utvärderingen försöker ge en bild av hur deltagarna upplever projektets bidrag till integrering. Vidare kan utvärderingen ge ett bidrag till projektledningen om några förändringar i projektet är att rekommendera. Det kan vidare säga något om upplevelsen hos andra individer som deltar i liknande projekt som ofta är syftet med kvalitativ forskning (Lietz & Zayas, 2014, s. 601).

Pålitligheten syftar till reliabilitet i kvantitativ forskning (Bryman, 2011, s. 354; Suter, 2014, s. 545). Genom att göra en fullständig redogörelse för alla steg i utvärderingen skulle den kunna återupprepas. Utvärderingen diskuterades kontinuerligt med handledare och granskades vid seminarium vilket bidrar till pålitligheten i resultaten som utvärderingen genererar. Slutligen har objektiviteten försökts uppnås genom att deltagarnas upplevelser fick en central roll i analysen och att deras upplevelser speglas genom användandet av tidigare forskning och teorier relevanta för utvärderingen.

4.7 Metoddiskussion

Valet att utvärdera projektet Flyktingguide med hjälp av en kvalitativ ansats i form av intervjuer gjordes då vår förförståelse sa oss att det skulle komma fram fylligare beskrivningar av flyktingarnas upplevelse av deltagande i projektet. Genom enkäter hade fler flyktingar kunnat få förfrågan om att delta i utvärderingen, en generell bild av projektet hade kunnat komma fram men inte samma djup som kan framföras i ett samtal. I en intervju är det viktigt att intervjuaren är flexibel och lyhörd för det som sägs och kan hjälpa till vid oklarheter i frågor och svar (Bryman, 2011, s. 430), vid en enkät kan inte denna förklaring ske, dock kan en enkät översättas till informanternas olika modersmål.

På grund av ekonomiska skäl genomfördes intervjuerna utan hjälp av språktolk, det visade sig vara problematiskt under vissa intervjuer då språkförbistringar uppstod som försvårade intervjuerna. Det ska dock påpekas att det fanns vissa situationer under intervjuerna då behovet av en tolk uppstod. Under några intervjuer visade det sig att somliga frågor i intervjuguiden var alltför avancerade vilket medförde att vissa frågor valdes bort eller omformulerades under intervjuens gång. Det fanns även situationer vid transkribering då språkförbistringarna blev kännbara och materialet behövdes avlyssnas ett flertal gånger av båda forskarna.

Då urvalet till viss del gjordes i samråd med samordnaren för projektet kan representativiteten diskuteras huruvida den är bra eller inte. Valet att använda samordnarens hjälp gjordes utifrån våra kriterier att deltagarna skulle ha medverkat i projektet en längre tid samt ha kunskap i svenska, urvalet kan därmed ha färgats av samordnarens förförståelse om flyktingarna.

Att vi båda är svenska med ett ”svenskt” utseende kan ha påverkat informanternas svar. Informanternas önskan att uttrycka negativa svar om projektet eller deras vistelse i Sverige kan påverkas av att de kan se oss som utsända av projektet och av vårt ”svenska” utseende. En av oss forskare visade sig vara ett bekant ansikte för några av informanterna, detta kan ha påverkat informanternas svar samt vilken inriktning intervjuerna tog. Vid de intervjuer där det fanns en igenkänningsfaktor utfördes intervjuerna av den andre intervjupersonen. Hur detta kan ha påverkat svaren eller intervjuens inriktning är omöjligt att säga något om. Det finns även en möjlighet att informanternas svar skulle kunna se annorlunda ut om intervjupersonen varit av annat kön eller haft ett annat ursprung.

5 Resultat och analys

I denna del av uppsatsen presenteras utvärderingens empiriska material, resultat och analys av intervjuer. Avsnittet inleds med en presentation av informanterna för att läsaren ska få en bild av vilka som deltagit i utvärderingen. Syftet med utvärderingen är att undersöka deltagarnas upplevelse om och i så fall hur projektet bidragit till deras integration och etablering. Resultat- och analysdelen knyter an till utvärderingens frågeställningar, där resultatdelens andra rubrik handlar om verksamhetens betydelse för deltagarna. Efterföljande rubrik handlar om projektets bidrag till deltagares integrering och nästa rubrik om projektets bidrag till etablering. Sedan beskrivs vilka komponenter deltagare saknar i projektet samt förslag till förändringar. Resultaten har analyserats utifrån tidigare forskning om integration samt teorier om empowerment och socialt kapital. Avsnittet avslutas med en kort sammanfattning av utvärderingens resultat.

5.1 Presentation av informanter

Intervjuperson (IP) 1: Informanten är en man i 30-års ålder som har varit i Sverige cirka två år. Han arbetar samtidigt som han studerar svenska som andra språk och validerar sin utbildning. Mannen har varit med i projektet cirka ett år och har träffat sin guide två gånger under detta år.

Informanterna IP 2 och IP 3 är ett gift par med barn: IP 2 är en man i 50-års ålder som studerat svenska ett år och i dagsläget arbetar han. IP 3 är en kvinna i 40-års ålder som arbetar och samtidigt studerar svenska. Paret kom till Sverige för cirka tre år sedan och har deltagit i projektet under ett år och sex månader. Paret har träffat sina guider, en man och en kvinna, ungefär en gång i veckan. De har nyligen bytt guider och träffar nu en barnfamilj.

IP 4: Informanten är en man i 20-års ålder som har varit i Sverige i cirka två år. Han arbetar samtidigt som han studerar på SFI. Mannen har varit med i projektet lite mindre än ett år och han träffar sin guide en till två gånger i veckan.

Informanterna IP 5 och IP 6 är ett gift par med barn: IP 5 är en man i 30-års ålder som har studerat svenska två år och praktiserat på två olika arbetsplatser, han är för tillfället arbetslös. IP 6 är en kvinna i 30-års ålder som för tillfället är mammaledig. Paret har varit i Sverige cirka fyra år och har deltagit i projektet ungefär ett år. Paret träffade sin guide vid några tillfällen men de har för närvarande ingen kontakt.

IP 7: Informanten är en man i 30-års ålder som har varit i Sverige cirka tre år. För tillfället arbetar mannen samtidigt som han validerar sin utbildning. Mannen har deltagit i

projektet under cirka två år, till en början träffade han sin guide frekvent och i dagsläget träffas de mer sällan då situationen ändrats.

Informanterna IP 8 och IP 9 är ett gift par med barn: IP 8 är en man i 40-års ålder som arbetar samtidigt som han studerar svenska då hans mål är att validera sin utbildning. IP 9 är en kvinna i 30-års ålder som studerar svenska. Paret har varit i Sverige cirka fyra år och har deltagit i projektet under snart två år och träffade sin guide mest i början.

5.2 Verksamhetens betydelse för deltagarna

Informanterna i utvärderingen uttrycker att verksamheten är ett bra sätt att få öva färdigheter i svenska språket. Språket är en viktig faktor vid all kontakt människor emellan. Möjligheten att kunna förmedla sina åsikter, kunskaper, behov och tankar till andra förstärks genom det gemensamma språket (Cakir & Guneri, 2011, s. 225). Informanterna i utvärderingen har varierande kunskaper i det svenska språket. Kunskaperna verkar inte vara knutna till vistelsetidens längd i landet utan verkar snarare bero på vilka möjligheter personen fått till samtalsträning, IP 1 och IP 5 säger båda att man lär sig språket genom att prata med andra. IP 1 säger ”när man pratar med svensk person det blir, din svenska blir bättre och bättre” och IP 5: ”svenskar bättre för språk”. Förmågorna kan även bero på vilka tidigare språkkunskaper de har. IP 8 säger att:

”det är många som läser på engelska, de utnyttjar att komma fort iväg. Ja, för språket engelska och svenska nästan släkting”.

Detta kan visa att personer som har kunskaper i andra språk, speciellt engelska, kan ha lättare för att lära sig det svenska språket. IP 7 säger att han klarade sig ganska bra i början av sin vistelse tack vare sina kunskaper i engelska som gjorde att han kunde kommunicera med omgivningen. Genom deltagande i projektet får informanterna öva sig på att tala svenska. IP 7 uttrycker även att det är mycket bra att ha en guide då det skapas tillfälle att praktisera svenska med någon svensk person, informanten säger att utbildningen i svenska språket fokuseras på grammatikinlärning och att praktiskt öva språket utanför studierna är upp till var och en.

Utifrån teori om empowerment kan individer få stärkt egenmakt genom att lära sig språket då det möjliggör vidare utbildning, bättre möjlighet att söka arbete samt kommunikation med fler personer i sin omgivning (Cakir & Guneri, 2011, s. 225). IP 7 och IP 8 berättar att deras kunskaper i engelska underlättat deras första tid i Sverige. Språket bidrar

också till förståelse av möjligheter som en av informanterna uttrycker då dennes bristande kunskaper försvårar möjligheten att ta del av information:

”Men jag först gå till kyrkan och sitter med svenska människor och prata. Och sen dom flytta verksamheten [...] jag kanske gå två eller tre gånger och sen jag åker inte mer därför det är svårt med buss på lördagar”.

De säger att de slutat gå på språkkafé då det är på lördagar, flyttat till en lokal som ligger längre från centrum och det är sämre kollektivtrafik på helger. Då det finns mötesplatser närmare centrum, i närheten av deras bostadsområde och på andra dagar som de skulle kunna gå till visar detta att bristande kunskaper i språket leder till avsaknad av empowerment, då informanten inte kan ta till sig av informationen som sprids om andra aktiviteter som bidrar till integration och större socialt nätverk.

I intervju med IP 1, IP 4 och IP 5 framkommer att deltagarna har en önskan om att knyta kontakt med svenska personer. IP 8 berättar att lära känna personer ger trygghet, då det finns någon att kontakta vid behov:

”men om man träffar någon och du känner han ska hjälpa dig, det blir trygghet”.

De flesta informanter som intervjuats säger att kontakten med sin guide inte leder till någon djupare vänskap. I de fall då kontakten med guiden varit mer regelbunden uttrycker informanterna att de fått en kontakt dit de kan vända sig om behov uppstår. Ingen av informanterna anser att de fått kontakt med fler svenskar genom sin guide utan att det främst är guiden de träffat.

Ett av målen för projektet är att möjliggöra för människor från olika kulturer att träffas och ha ett ömsesidigt utbyte av kultur. Genom deltagande i projektet och att träffa en etablerad kommuninvånare kan ett kulturutbyte ske. Informanterna har matchats med en person från en annan kultur än den egna, oftast en person från Sverige. Några av informanterna berättar att de genom att träffa sin guide fått ett kulturutbyte då de träffas, äter varandras mat och pratar om både det ursprungliga sammanhanget men också den svenska kulturen. IP 7 berättar om vad en träff med hans guide kan innehålla:

”jag tror det är mycket bra att man har guider. Ta lite kaffe och prata lite grann om hemlandet, om Sverige, om språket, ja hur funkar för Sverige [...] man lära sig

varandra, kultur, religion, allt [...] han alltid berätta till mig om midsommar, jul ja påsk”.

Ett annat sätt att göra ett kulturutbyte som IP 1, IP 2, IP 3, IP 8 och IP 9 berättar är att de träffas, äter mat, pratar, går promenad och är ute tillsammans. Bara genom att träffa en person från en annan kultur sker ett utbyte och det ges möjlighet att lära av varandra.

De flesta av informanterna har inte deltagit på projektets nätverksträffar. En av orsakerna till detta är att tiden inte passar som bland annat IP 7 uttrycker:

”därför de brukar träffa varandra på helger och jag jobbar på helger”.

De som har deltagit på nätverksträffarna uttrycker att de på dessa träffar lär känna fler personer och fått möjlighet till ett utökat socialt nätverk.

Bourdieu pratar om att socialt kapital är att ha kontakt med andra personer där man vid behov kan få stöd i vardagen (Bourdieu, 1993, s. 279f). Detta uttrycker några av informanterna bidrar till en trygghet, då de vet att de har någon att höra av sig till vid behov. Som Strang och Ager skriver (2010, s. 597) bidrar sociala nätverk till ökade resurser i form av information och materiella resurser, emotionella/känslomässiga resurser vilket exempelvis ger stärkt självförtroende genom kontakter samt att man får stöd att utveckla sina resurser. Vad deltagande i Flyktingguide bidrar till är mycket individuellt, beroende på deltagarnas behov och önskemål samt guidernas möjligheter och tid. I de intervjuer där informanterna uttrycker att guiderna lägger ner tid på projektet har informanterna fått mer hjälp från sina guider. Det kan handla om allt ifrån hjälp till läkare till att fylla i formulär och hjälp med läxor. En informant är inte intresserad av att få hjälp utan det är möjligheten att skaffa vänner och träna svenska som är viktigt.

5.3 Upplevd integration

Många av informanterna vet inte vad begreppet integration betyder men ger ändå genom sina berättelser uttryck för att projektet bidrar till integrering i samhället. Informanterna berättar att huvudorsaken till deltagande i projektet är möjligheten att få träna språket och få en kontakt med svenska personer, bland annat säger IP 1:

”Projektet var att, att det finns kanske möjlighet att träffa svensk person. Det är inte mitt mål att gå och få hjälp från andra, nej det var inte sånt. Det var bara träffa och prata, så det var kanske mitt mål, att träffa person, prata inget mer”.

Orsaken till att han gick med i projektet var att få kontakt med en svensk person och få möjlighet att träna prata svenska. Bourdieus teori om socialt kapital beskriver att ett socialt nätverk kan bidra till en känsla av trygghet då personer genom sitt nätverk kan få stöd vid behov (1993, s. 279f). IP 4 säger att han får hjälp med olika saker av sin guide när han behöver:

”Om det är lite uppgift, hon hjälpa mig skriva lite grann. Ja först att jag pratar, ibland också att jag skriva, CV eller någonting [...] ja om vi har någonting, vi ska fixa tillsammans”.

Flera informanter beskriver betydelsen av sociala kontakter och en önskan om att få ett större socialt nätverk, de uttrycker en önskan om att träffa andra och säger att det är svårt att lära känna svenska personer. Informanterna säger att kontakt med svenska personer är relevant för utveckling av språkliga kunskaper. Kontakten med guide kan i vissa fall leda till överbyggande kulturell förståelse:

”vi tränar svenska, sitter, äter, dricker kaffe eller te. Barnen leker tillsammans”.

Genom kontakten mellan deltagaren och guiden ökar den ömsesidiga förståelsen för varandras kultur. IP 1 beskriver integration som att det handlar om att bli en del av samhället, inte bara få ett jobb, utan få kontakt med personer från staden eller landet. IP 8 säger att integration är:

”att någon kom från annan kultur sen bli en del av detta samhälle”

samtidigt flätar han samman händerna för att visa hur han menar. Samma informant berättar att kontakten med sin guide bidragit till förståelse av hur det svenska samhällssystemet fungerar. IP 8 förklarar vidare hur kontakten med en guide kan hjälpa till med integration:

”den är för språket, för att veta samhället, för att veta mer”.

Informanten beskriver hur de umgås med sin guide och delar varandras kulturer. En ökad förståelse för det nya samhället tyder på empowerment, detta då informanterna berättar att de fått samhällsinformation genom guiden. Genom att få en ökad förståelse för andra kulturer vidgas synfältet och man blir mer öppen för andras åsikter, man vidgar sina vyer och då är det lättare att få syn på andra personer och få ett större socialt nätverk.

Tidigare forskning visar att språket är en viktig källa till integration så som knyta kontakt med andra personer (Cakir & Guneri, 2011). Resultaten från intervjuerna visar att informanterna lägger stor betydelse i att kunna språket då det innebär en begränsning av möjligheter om man inte kan kommunicera med omgivningen. Vidare visar tidigare forskning att det finns ett samband mellan socialt nätverk och upplevd integration (Aytar, 1999; Strang & Ager, 2010). Deltagarna i vår utvärdering uttrycker att projektet bidragit till integrering i samhällslivet i form av kulturutbyte, möjlighet att utveckla sina kunskaper i svenska språket samt att kontakten med en guide bidrar till en trygghet och någon att kunna vända sig till för stöd i vardagen.

5.4 Upplevd etablering

En av frågorna som ansvariga för projektet önskat svar på är om projektet lett till att deltagarna fått kontakter som leder till etablering på arbetsmarknaden. Fem av åtta informanter har ett arbete samtidigt som de studerar. Informanterna som arbetar uppger att arbetet förmedlats via arbetsförmedlingen och det verkar alltså som att kontakter via Flyktingguide inte bidragit till etablering på arbetsmarknaden. Forskning visar att kunskaper i det svenska språket stärker invandrades möjligheter på arbetsmarknaden och att arbetsgivare ser ett värde i att arbetssökande har goda kunskaper i svenska vid anställning av personal (Rooth & Åslund, 2006). Genom att delta i Flyktingguide får informanterna möjlighet att öva upp sina kunskaper i att tala svenska. Sju av nio informanter berättar att de deltar i projektet för att det är en bra möjlighet för dem att träna svenska. IP 7 säger:

”jag tror det är mycket bra att man har guider [...] alltså, man lära sig svenska”.

Informanten får inte bara hjälp av sin guide utan även av sin lärare som på fritiden hjälper, han säger:

”hon hjälpte mig jättemycket att prata svenska och gå till språkkafé i kyrkan. De brukar komma till mig vi äter tillsammans”.

Strang och Ager (2010, s. 597) skriver i sin studie att sociala nätverk kan bidra till att utveckla människors resurser. En informant berättar att guiden hjälpt till med skolarbete och detta kan bidra till framtida möjligheter såsom studier eller arbete. Även om arbete inte är enda vägen till integration verkar det utifrån resultaten av intervjuerna som att de flesta informanterna anser att tillgången till arbete är en viktig komponent i livet. IP 6 illustrerar med ord och kroppsspråk hur avsaknaden av arbete känns som att vara fånge, precis som i fängelse, hon upplever att arbetslösheten begränsar deras frihet. Flera av informanterna strävar efter att kunna klara sig självständigt. Bland annat uttrycker IP 8 detta när han säger att:

”man kan fråga om hjälp, men inte att någon leder dig, man kan hitta själv”.

Putnam beskriver betydelsen av sociala kontakter vid arbetssökande, kontakter vi har kan bidra med förbindelser till arbetsmarknaden. Sociala nätverk saknas ofta där de behövs mest, även om det sociala nätverket är stort har det betydelse vilka kontakterna är och om de kan hjälpa individen till arbete (Putnam, 2000, s. 338f). Deltagande i projektet bidrar till ett utökat socialt nätverk som på sikt kan leda till etablering på arbetsmarknaden även om det inte var så för informanterna.

5.5 Andra vägar till integration, projektets utvecklingspotential

Ingen av informanterna uttrycker direkt att projektet behöver ändras. IP 1 säger att då personer är olika och har individuella behov är det bra att det finns valmöjligheter:

”Alltså det beror på person ifråga, vad han eller hon tycker om. Jag kan inte säga. Jag vill kanske ha en person som jag pratar med och vill vara kompis med, inget mer, men andra vill kanske något annat. Så det finns inte regler att det måste ha en sån här guide och göra så och så och så. Nej det är inte så”

Förväntningarna på vad projektet ska innebära är individuellt för varje deltagare. Någon önskar träffa nya vänner, en annan öva språket och ytterligare någon önskar mer praktisk hjälp. Om det finns ett stort socialt kapital ökar det möjligheten att få behov tillgodosedda som i förlängningen leder till empowerment (Bourdieu, 1993, s. 279f; Söderberg, 2003, s. 31).

Personerna som deltar i projektet har olika förutsättningar att lägga ner tid i projektet vilket påverkar hur relationen mellan flykting och guide utvecklas. I de fall där deltagarna avsätter tid för varandra kan en vänskap utvecklas. IP 8 och IP 9 har deltagit i projektet under nästan två år och träffat samma guide under hela tiden och säger följande:

”vi har kontakt med dem [...] de har blivit en riktig vän [...] de som deltagit i programmet”.

Informanterna beskriver genom föregående citat hur guiden blivit en vän till familjen. Många av informanterna beskriver också hur tid inte räcker till av olika orsaker, såsom arbete, förändrade förhållanden i livet bidrar till att kontakten stagnerar mellan flykting och guide. Livet kan förändras för både guide och flykting som kan medföra att kontakten dem emellan ändrar karaktär och i vissa fall avslutas helt. Följande två citat är från personer varav kontakten med guiden har förändrats. IP 7 säger: ”jag har inte tid, han också jobbar” och IP 6 säger: ”Hon kanske jobbar, mycket, har inte tid”.

Språkkaféer är en alternativ plattform som många av informanterna uppskattar. De berättar att de får möjlighet att träffa fler personer vid samma tillfälle och att det är ett bra sätt att knyta kontakter och öva svenska språket. Att få träffa fler personer på samma gång uttrycker några informanter vore bra medan andra säger att de inte har något behov av att träffa fler svenskar än guiden. Vid frågan om informanten har några förslag till förändringar av projektet svarar IP 1:

”alltså jag tycker om, det är inte bara att träffa en person, det är bättre om man träffar i grupper. Ja det blir mer och känner mer folk kanske [...] kanske om jag, om det finns möjlighet att flera än bara en person och kanske om den här personen själv om jag, om vi kan träffas mer och mer, inte bara en två gånger”.

Han önskar att träffa fler personer på samma gång för att få möjlighet till att lära känna fler personer och öka sitt sociala nätverk, samtidigt säger han att det är bra om man träffas flera gånger för att bekantskapen ska kunna utvecklas till vänskap. IP 2 och IP 3 uttrycker att de inte önskar kontakt med fler svenskar än de har för tillfället då de jobbar och barnen tar upp deras tid också:

”Nej, inga problem, därför om du måste träffa många svenskar, måste du kanske sitta hemma och träffas, jag jobbar, min fru jobbar [...] finns inte mycket tid, barnen vill också ha tid med oss, att få leka och spela”.

IP 1, IP 2 och IP 3 visar genom sina svar på om de vill träffa fler eller vill ha en förändring av projektets utformning att det finns olika behov och att deras individuella familjesituation påverkar detta behov.

Detta avsnitt behandlar frågan om deltagarna saknar något i projektet. Några informanter uttrycker en önskan om att träffa fler personer samtidigt medan de som hittat andra forum att delta på tycker att Flyktingguide är ett bra komplement och inte behöver några förändringar. Genom att utöka sitt sociala kapital får individen tillgång till kontakter som kan erbjuda stöd i olika vardagliga situationer. Söderberg (2003, s. 31) hävdar att sociala kontakter kan minska känsla av ensamhet. Putnam (2000, s. 338) påvisar också att det sociala kapitalet kan ha betydelse för individens chanser på arbetsmarknaden.

5.6 Sammanfattning av resultat

Ett av projekten i Falun som ska bidra till integration är Flyktingguide där tanken är att flyktingar och nyanlända personer ska få möjlighet till en kontakt med en person som bott i Sverige en längre tid. Förhoppningen är att deltagarna i projektet ska lära sig av varandras kultur och att flyktingen ska få möjlighet att träna språket samt få ett större nätverk och i bästa fall en väg in i arbete genom den nya kontakten med guiden. Likt Erikssons (2005) utvärdering visar resultaten från intervjuerna att kontakten med guiden bidragit med förståelse av samhällssystemet, svensk kultur samt tillfällen att öva språket. Vissa uttrycker att guiden blivit en vän och att det är en trygghet att ha kontakt med denna person då de vet att de kan höra av sig när de vill eller behöver det. Resultaten visar inte att projektet bidrar till etablering på arbetsmarknaden, men då deltagarna får möjlighet att utveckla sina språkliga kunskaper visar forskning att detta på sikt kan förbättra deras möjligheter på arbetsmarknaden (se t.ex. Eastmond, 2011). Tidsbrist gör att många av informanterna inte träffar sin guide frekvent, vissa är nöjda med detta, andra mindre nöjda då de önskat mer kontakt om tiden fanns. Vissa uttrycker en önskan om att kunna träffa fler personer samtidigt och några informanter berättar att de går på språkkafé och på så sätt får detta behov tillgodosett.

6 Diskussion

Syftet med denna utvärdering är att undersöka deltagares upplevelse av om projektet bidragit till integration i samhället och etablering på arbetsmarknaden och i så fall hur. Vi frågade deltagare vilken betydelse verksamheten har för dem och svaren visade att de får en möjlighet att träna svenska språket, träffa nya människor och utbyta kultur med varandra. Vidare frågade vi vilken betydelse projektet har för deras integration där deltagarna uttryckte att det har hjälpt dem att träffa etablerade kommuninvånare som gett dem möjlighet att träna språket, lära sig om det svenska samhället och kulturen. På frågan om projektet bidragit till etablering erhöles svar som visade att de som arbetade förvärvat dessa via arbetsförmedlingen och inte med hjälp av guide eller guidens kontakter. Den sista frågan handlade om deltagarna saknade några komponenter i projektet, om de hade något förslag på förändring av projektets innehåll, där svaren från deltagarna var att alla tyckte att projektet var bra och inte behövde några förändringar. Vid fortsatt samtal visade det sig att några deltagare saknade gruppaktiviteter som gör det möjligt att träffa flera personer samtidigt. Det visade sig också att olika faktorer kan göra att relationen mellan guide och flykting inte fortsätter. Flyktingguide är ett av alternativen som personer kan delta i för att integreras i samhället. Andra verksamheter som deltagare nämnt under intervjuerna att de deltagit i är språkkaféer, bibliotekets ”Låna en svensk” och andra verksamheter som föreningar och organisationer erbjuder. Då personers behov är individuella är det bra att det finns olika verksamheter att delta i. För att information om verksamheter ska bli tillgänglig för fler kan informationen behöva ges på fler språk.

Vad innebär egentligen Sveriges integrationspolitik? Många skriver att det historiskt gått från assimilation till integration, att det förut handlat om en ensidig anpassning där personer som kommer till Sverige ska bli så svensk som möjligt innan personen kan räknas som en svensk person (se t.ex. Boguslaw, 2012). Eriksson (2005) skriver i sin utvärdering att hennes informanter uttrycker hur de behöver anpassa sig till det svenska samhället och att de därmed definierar integration utifrån ett assimilatoriskt sätt. Integrationen ska handla om en ömsesidig anpassning. För att det ska handla om integration och inte assimilation så krävs det ett ömsesidigt utbyte. En informant beskriver hur vissa personer som är nya i Sverige inte vill acceptera de nya reglerna på grund av den ideologi som personen har sedan tidigare. Informanten poängterar att det är viktigt att respektera andras idéer och att det sedan är upp till var och en om de vill acceptera eller inte. För att integration inte ska bli en ensidig anpassning behövs ömsesidig respekt för varandra. Ett av målen för Flyktingguide är att underlätta för ömsesidiga utbyten och integration i kommunen. Några informanter berättar hur

de tillsammans med sina guider umgås, äter och pratar, någon berättar även att dennes guide varit intresserad av kulturen i det land han ursprungligen kommer från. Detta visar att projektet i några fall leder till denna ömsesidighet. Då endast ena parten av deltagarna intervjuats går det i denna utvärdering inte att uttala sig om guidernas upplevelse.

Några av informanterna träffar inte längre guiden, detta av olika orsaker bland annat tiden men även matchningen kan ha betydelse för hur varaktig kontakten blir. Gemensamma intressen kan öka sannolikheten att de träffas oftare. I ansökningen till länsstyrelsen om bidrag står det att uppföljning av projektet planeras att göras kontinuerligt. Vår uppfattning är att dessa uppföljningar skulle kunna bidra med information från deltagarna för bättre matchning och uppdaterad information om deltagarnas engagemang.

Vårt förslag till vidare forskning är att undersöka de som matchas i projektet, det vill säga de som träffas som flykting och guide, då det kan säga något mer till projektledarna om hur samtliga deltagare upplever projektet och vilka förväntningar de har på projektet samt stödjande deltagarna så att det kan bli en mer hållbar relation mellan guide och flykting. Ytterligare en fråga som kunde vara intressant att få svar på är guiders upplevelse av projektet och deras förhållande till integration.

6.1 Reflektioner kring projektet

Nedan följer våra reflektioner om projektet som framkommit under arbetet.

Matchning mellan guide och flykting skulle kunna utvecklas för att vänskapsband skall kunna uppstå. En grundligare kunskap om vilka flyktingarna och guiderna är och av vilket syfte de vill delta i projektet. För de som önskar en djupare vänskap kan underlättas att bli matchad med en person som har liknande intressen som de själva. Gemensamma intressen underlättar för personerna att veta vad de ska göra när de träffas. Alla personer som deltar i projektet är inte ute efter fler vänner utan önskar en person att träna svenska språket med.

Uppföljning skulle även kunna ske mer kontinuerligt för att undersöka om kontakten mellan deltagarna kvarstår eller om ny matchning är önskvärd. Under intervjuerna har det framkommit att vissa personer inte träffas längre, genom en uppföljning av hur deltagare upplever att projektet fungerar skulle samordnare för projektet informeras om hur det går för var och en av deltagarna och om någon önskar en förändring.

I projektet används begreppen *flykting* och *flyktingguide*, användandet av dessa begrepp uppfattar vi som problematiskt då det kan upplevas förminskande av den som kallas flykting. Detta framkommer även i Söderbergs (2003, s. 36f) utvärdering där en av guiderna uttrycker att namnet Flyktingguide blir missvisande och uttrycker att flyktingarna är passiva mottagare

av hjälp från guiderna fastän det egentligen är ett ömsesidigt utbyte i guidens relation till flyktingen. Alla som deltar i projektet under benämningen flykting kan inte definieras som flykting enligt lagens definition av begreppet. Om man istället använde sig av begreppet *språkvän*, som används i broschyren för projektet, finns en risk att man fokuserar allt för mycket på just språket och den sociala kontaktens betydelse försvinner. Då begreppen är problematiska kunde vara behövt att byta namn på projektet. Detta skulle kunna locka fler personer att delta då alla inte vill/kan relatera till dessa begrepp. Hela projektet kan uppfattas som paternalistiskt då det uppstår ett ojämnt maktförhållande, som att flyktingen behöver hjälp och inte klarar sig på egen hand. Hjälp som flyktingarna får genom guiden kan färgas av ett omedvetet paternalistiskt förhållningssätt, där flyktingarna inte ges utrymme att lösa uppgifter och problem på egen hand. En motsats till det paternalistiska förhållningssättet uttrycker en flykting som säger att:

”man kan fråga hjälp, men inte att någon leder dig”

Viss hjälp som guiderna ger kanske inte stärker individens egna förmågor även om det är grundat på välvilja. Slutligen kan tilläggas att projektet uppfattas av deltagarna som ett bra sätt att träffa svenskar och träna på svenska.

6.2 Slutsats

Utvärderingen som gjorts av Flyktingguide i Falun har visat på den stora betydelsen av språket och att deltagande i projektet bidrar till att flyktingar får träna på språket, kontakt med nya människor och ett större socialt nätverk. Resultaten visar även att då matchningen mellan guide och flykting är bra kan detta leda till ömsesidiga utbyten emellan människor. Deltagarna som intervjuats tycker att utformningen av projektet är bra.

Litteraturförteckning

- Adams, Robert (2008). *Empowerment, participation and social work* (4 uppl.). Basingstoke, Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Arbetsförmedlingen. (2015). *Lyft fram din kompetens med hjälp av validering*. Hämtat från <http://www.arbetsformedlingen.se/For-arbetssookande/Stod-och-service/Fa-extra-stod/Validera-din-kompetens.html> den 17 december 2015
- Aytar, Osman (1999). *Integration i mångfald: en studie av sex invandrargrupperns upplevda integration i Sverige*. Stockholm: Jina Nu.
- Bevelander, Pieter & Lundh, Christer (2007). Arbetskraftsinvandring och flyktingars arbetsmarknadsintegration. I Gunnar Alsmark, Tina Kallehave och Bolette Moldenhawer (red.), *Migration och tillhörighet: Inklusions- och exklusionsprocesser i Skandinavien* (s. 379-400). Göteborg: Makadam förlag i samarbete med Centrum för Danmarksstudier vid Lunds universitet.
- Boguslaw, Julia (2012). *Svensk invandringspolitik under 500 år: 1512-2012*. Lund: Studentlitteratur.
- Bourdieu, Pierre (1993). *Kultursociologiska texter* (4 uppl.). Stockholm: B. Östlings bokförl. Symposion.
- Bryman, Alan (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder* (2 uppl.). Malmö: Liber.
- Bursell, Moa (2015). Inkludering och exkludering på den svenska arbetsmarknaden. I Mehrdad Darvishpour & Charles Westin (red.), *Migration och etnicitet: Perspektiv på ett mångkulturellt Sverige* (2 uppl., s. 279-301). Lund: Studentlitteratur.
- Bättre mottagande och snabba etablering* (2015). Hämtat från Regeringen.se: <http://www.regeringen.se/artiklar/2015/09/battre-mottagande-och-snabba-etablering/> den 24 november 2015
- Cakir, Gulfem S. & Guneri, Oya Yerin (2011). Exploring the factors contributing to empowerment of Turkish migrant women in the UK. *International Journal of Psychology*, 46 (3), 223-233. doi: 0/00207594.2010.532800
- Celikaksoy, Aycan & Wadensjö, Eskil (2015). Vägen till arbetsmarknaden. *Socionomen*, 7, 16-21.
- Cmejrek, Jaroslav, Rezanková, Jirina & Cerny, Jaroslav (2012). Integration of foreigners in local communities. *New Dimensions in the Development of Society 2011*, 17-25.
- Coleman, Heather & Unrau, Yvonne A. (2014). Qualitative Data Analysis- A Step-by-Step Approach. I Richard M. Grinnell, & Yvonne A. Unrau (red.), *Social work research*

- and evaluation: foundations of evidence-based practice* (10 uppl., s. 554-572).
Oxford: Oxford University Press.
- Eastmond, Marita (2011). Egealitarian Ambitions, Constructions of Difference: The Paradoxes of Refugee Integration in Sweden. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 37 (2), 277-295. Doi:10.1080/1369183X.2010.521323
- Eriksson, Heidi C. (2005). *Resan från innan början: utvärdering av Flyktingguideprojektet vid SDN Gunnared som ett integrationsprojekt*. Göteborgs universitet: Sociologiska institutionen.
- Ershammar, David & Johansson, Pia (2012). Brukarinflytande – ett nytt uppdrag och kunskapsfält. I Camilla Bogarve, David Ershammar & David Rosenberg (red.), *Rehabilitering och stöd till återhämtning vid psykiska funktionshinder* (s. 230-253). Stockholm: Gothia.
- Falu Kommun (2015a). *Så kan du hjälpa*. Hämtat från Falu kommun:
<http://www.falun.se/stod--omsorg/flyktingsituationen-i-falun/sa-kan-du-hjalpa.html>
den 26 november 2015
- Falu Kommun (2015b). *Så kan du hjälpa*. [Elektronisk resurs]. Hämtat från www.falun.se:
<http://www.falun.se/download/18.24ee2a1a150b2ec554d4ee9e/1446458743108/INFO+flyktingguide+2014+final+3.pdf> den 17 november 2015
- Gochros, Harvey L. (2014). Interviewing. I Richard M. Grinnell, & Yvonne A. Unrau (red.), *Social Work Research and Evaluation: Foundations of Evidence-Based Practice* (10 uppl., s. 388-413). Oxford: Oxford University Press.
- Goke-Pariola, Abiodun (2000). Language and Symbolic Power: Bourdieu and the Legacy of Euro-American Colonialism in an African Society. I Derek Robbins (red.), *Pierre Bourdieu* (Vol. 4, s. 294-313). London: SAGE.
- Integration* (2015). Hämtat från Länsstyrelsen Dalarnas Län:
<http://www.lansstyrelsen.se/dalarna/Sv/manniska-och-samhalle/integration/Pages/default.aspx> den 24 november 2015
- Ivanoff, André & Blythe, Betty (2014). Research Ethics. I Richard M. Grinnell, & Yvonne A. Unrau (red.), *Social work research and evaluation: foundations of evidence-based practice* (10 uppl., s. 113-139). Oxford: Oxford University Press.
- Jensen, Christian, Johansson, Staffan & Löfström, Mikael (2007). *Projektledning i offentlig miljö*. Malmö: Liber.

- Johansson, Christina (2015). Svensk invandrings- och flyktingpolitik. I Mehrdad Darvishpour, & Charles Westin (red.), *Migration och etnicitet: Perspektiv på ett mångkulturellt Sverige* (1 uppl., s. 195-217). Lund: Studentlitteratur.
- Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun* (3 uppl.). Lund: Studentlitteratur.
- Lietz, Cynthia A., & Zayas, Luis E. (2014). Evaluation Qualitative Studies. I Richard M. Grinnell, & Yvonne A. Unrau (red.), *Social Work Research and Evaluation: Foundations of evidence-based Practice* (10:e uppl., s. 594-605). Oxford: Oxford University Press.
- Länsstyrelsen (2015). Hämtat från <http://projektwebbar.lansstyrelsen.se/integration/Sv/bidrag/flyktingguider/Pages/default.aspx> den 28 oktober 2015
- Länsstyrelsen i Jönköpings län (2015). *Flyktingguider och familjekontakter: en utvärdering av § 37 a-projekt*. Jönköping: Länsstyrelsen i Jönköpings län.
- Mayblin, Lucy (2014). Asylum, welfare and work: reflections on research in asylum and refugees studies. *International Journal of Sociology and Social Policy*, 34, 375-391. doi:<http://dx.doi.org/10.1108/IJSSP-11-2013-0113>
- Migrationsverket (2015). *Färre asylsökande till Sverige*. Hämtat från <http://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Nyhetsarkiv/Nyhetsarkiv-2015/2015-11-30-Farre-asylsokande-till-Sverige.html> den 28 december 2015
- Nationalencyklopedin (2015a). *Etablera*. Hämtat från <http://www.ne.se/uppslagsverk/ordbok/svensk/etablera> den 24 november 2015
- Nationalencyklopedin (2015b). *Integration*. Hämtat från <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/enkel/integration> den 17 december 2015
- Nationalencyklopedin (2015c). *Invandrare*. Hämtat från <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/enkel/invandrare> den 20 december 2015
- Putnam, Robert D. (2000). *Den ensamme bowlaren: den amerikanska medborgarandans upplösning och förnyelse*. Stockholm: SNS förlag.
- Putnam, Robert D., Leonardi, Robert & Nanetti, Raffaella Y. (1996). *Den fungerande demokratin: Medborgarandans rötter i Italien*. Stockholm: SNS.
- Regeringskansliet (2015). Hämtat från Mål för nyanländas etablering: <http://www.regeringen.se/regeringens-politik/nyanlandas-etablering/mal-for-nyanlandas-etablering> den 30 december 2015

- Rooth, Dan-Olof & Åslund, Olof (2006). *Utbildning och kunskaper i svenska: Framgångsfaktorer för invandrade?* Stockholm: SNS förlag.
- Rønning, Rolf (2009). Systematisk användning av socialt kapital i välfärdsstaten: kvalitetsförbättring eller som att sätta näkterdalen i bur? I Bengt Starrin, & Rolf Rønning (red.), *Socialt kapital - i ett välfärdsperspektiv* (s. 57-72). Malmö: Liber.
- Rønning, Rolf & Starrin, Bengt (2009). Socialt kapital - ett fruktbart begrepp. I Rolf Rønning, & Bengt Starrin (red.), *Socialt kapital - i ett välfärdsperspektiv* (ss. 23-39). Malmö: Liber.
- Sandberg, Bo & Faugert, Sven (2012). *Perspektiv på utvärdering* (2 uppl.). Lund: Studentlitteratur.
- SCB (2013). *Integration - en beskrivning av läget i Sverige*. Örebro: SCB-tryck.
- SCB (2014). *Integration - etablering på arbetsmarknaden*. Örebro: SCB-tryck.
- SCB (2015). Hämtat från www.scb.se/sv/_/Hitta-statistik/Statistik-efter-amne/Befolkning/Befolkningens-sammansattning/Befolkningsstatistik/25788/25795/Helarsstatistik---Riket/82972/ den 11 November 2015.
- Schutt, Russell K. (2014). Sampling. I Richard M. Grinnell, & Yvonne A. Unrau (red.), *Social Work Research and Evaluation: Foundations of Evidence-Based Practice* (10 uppl., s. 290-312). Oxford: Oxford University Press.
- SFS (2005:716). *Utlänningslag*. Stockholm: Justitiedepartementet.
- SFS (2010:1122). *Förordning om statlig ersättning för insatser för vissa utlänningar*. Stockholm: Arbetsmarknadsdepartementet IU.
- Starrin, Bengt (2007). Empowerment som förhållningssätt - kan vi lära oss något av Pippi Långstrump? I Ole Petter Askheim, & Bengt Starrin (red.), *Empowerment i teori och praktik* (s. 62-75). Malmö: Gleerup Utbildning AB.
- Strang, Alison & Ager, Alastair (2010). Refugee Integration: Emerging Trends and Remaining Agendas. *Journal of Refugee Studies*, 23 (4), 589-607.
doi:10.1093/jrs/feq046
- Suter, Newton (2014). Qualitative Data Analysis: A Theoretical Approach. I Richard M. Grinnell, & Yvonne A. Unrau (red.), *Social Work Research and Evaluation: Foundations of Evidence-based Practice* (10:e uppl., s. 526-553). Oxford: Oxford University Press.

- Swärd, Hans & Starrin, Bengt (2006). Makt och socialt arbete. I Anna Meeuwisse, Sune Sunesson, & Hans Swärd (red.), *Socialt arbete en grundbok* (2:a uppl., s. 248-264). Stockholm: Natur och Kultur.
- Söderberg, Maria (2003). *Flyktingguider ett komplement till lokala introduktionsprogram?* Tumba: FoU-Södertörn.
- Tengland, Per-Anders (2008). Empowerment: A Conceptual Discussion. *Health Care Anal*, 16, 77-96. doi: 10.1007/s10728-007-0067-3
- Tengqvist, Anna (2007). Att begränsa eller skapa möjligheter – om centrala förhållningssätt i empowermentarbete. I Ole Petter Askheim, & Bengt Starrin (red.), *Empowerment i teori och praktik* (s. 76-89). Malmö: Gleerup Utbildning AB.
- Thompson, John B. (2000). Introduktion to Pierre Bourdieu: Language and Symbolic Power. I Derek Robbins (red.), *Pierre Bourdieu* (Vol. 3, s. 175-199). London: SAGE.
- Vedung, Evert & Dahlberg, Magnus (2013). *Demokrati och brukarutvärdering* (2:a uppl.). Lund: Studentlitteratur.
- Westin, Charles (2015). Om etnicitet mångfald och makt. I Mehrdad Darvishpour, & Charles Westin (red.), *Migration och etnicitet: perspektiv på ett mångkulturellt Sverige* (2:a uppl., s. 45-73). Lund: Studentlitteratur.
- Vetenskapsrådet (2015). [Elektronisk källa]. Hämtat från Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning: www.du.se/PageFiles/3892/HSFR.pdf den 1 december 2015
- Williams, Margaret, Unrau, Yvonne A., Grinnell, Richard M., & Epstein, Irwin (2014). The Qualitative Approach. I Richard M. Grinnell, & Yvonne A. Unrau (red.), *Social work research and evaluation: foundations of evidence-based practice* (10 uppl., s. 78-97). Oxford: Oxford University Press.

Bilaga 1 – Intervjuguide

Intervjuguide- flyktingar

Inledning

Syfte med studien

Forskningsetiska principer, frivillig deltagande, tystnadsplikt, användning av material.

Samtycke till

Flyktingarnas bakgrund:

Berätta lite om dig själv

Tiden innan Flyktingguide Dalarna:

Hur såg din tid i Sverige ut innan du gick med i projektet?

Beskriv din uppfattning om det svenska samhället innan du gick med i projektet.

Tiden under Flyktingguide Dalarna:

Vad är din uppfattning om hur projektet fungerar?

Hur har dina kunskaper i svenska språket utvecklats under projektet?

Slutet eller tiden efter Flyktingguide:

Relationen flykting och guide, kultur

Vilken betydelse har kontakten med flyktingguiden för dig?

Vad har kultur för betydelse i din kontakt med flyktingguiden?

Sociala nätverk

Hur ser ditt sociala nätverk ut idag?

Arbete

Beskriv din relation till arbetslivet

Integration

Vad betyder/innebär ordet integration för dig?

På vilket sätt har projektet bidragit till integrering?

Övriga frågor

Hur upplever du nätverksträffarna?

Vilka andra gemensamma aktiviteter skulle du önska att det fanns i projektet? (För både flyktingarna och guiderna eller bara flyktingarna?)

Är du aktiv i andra organisationer eller föreningar? Berätta.

Hur ser du på framtiden?

Önskade förändringar av projektet:

Vad skulle du önska var annorlunda med projektet?

Känner du att du har möjlighet att påverka projektet?

Är det något du tycker du inte har fått utav projektet eller fått för lite av?

Har du förslag till hur projektet kan rekrytera fler personer.

Bilaga 2 - Informationsbrev

Informationsbrev

Information om utvärdering med deltagare i Flyktingguide Dalarna, Falun

Du tillfrågas härmed om deltagande i denna utvärdering.

Vi heter Sara Olsson och Carina Renhuvud och just nu genomför vi en studie med syfte att göra en utvärdering med deltagare i Flyktingguide Dalarna, Falun. Detta är en form av utvärdering där personer som deltar i projektet får ge sina synpunkter och dela med sig av sina erfarenheter rörande hur man tyckt att deltagandet i projektet bidragit till några förändringar för ens integration i samhällslivet och etablering på arbetsmarknaden. Utvärderingen kan bidra med värdefull information om vad deltagarna själva ansett varit bra eller mindre bra och om de tycker att projektet bidragit till att stärka ens förmåga att ta kontroll över sin situation i livet. Förhoppningen är att kunna göra projektet ännu bättre för framtida deltagare utifrån det som framkommer.

Syftet med utvärderingen är att undersöka om och i så fall hur deltagare i Flyktingguide Dalarna upplever att deras deltagande i projektet bidragit till integration i det svenska samhälls- och arbetslivet. Vidare är syftet att undersöka vad i projektet som uppfattas bidra till integrering.

För att kunna göra denna utvärdering kommer ett antal personer väljas ut att intervjuas. Inledningsvis har kontakt tagits med projektets samordnare i Falun, Silas Valeria. I samråd med Silas har ett antal personer valts ut utifrån att dessa deltagit i projektet under lång tid och har relativt bra kunskaper i det svenska språket.

Att delta är helt frivilligt och intervjun förväntas ta cirka en timme. Det som sägs i intervjun kommer inte kunna spåras till någon specifik person. Eventuella namn och orter som nämns i intervjun kommer att ändras för att uppgifterna inte ska gå att spåras. Vi som intervjuar kommer i övrigt att behandla alla uppgifter enligt tystnadsplikt, vilket innebär att vi inte mot någons vilja kommer att sprida något som berättas i intervjun.

I samtycke med den som intervjuas kommer samtalet att spelas in. Detta är enbart för att underlätta för oss som intervjuar. Om samtycke inte ges till inspelning kommer vi istället att föra anteckningar under intervjun. Efter att intervjun är klar kommer vi skriva ned det som sagts, sammanställa alla intervjupersoners uppgifter och analysera detta. Allt intervjumaterial (ljudfiler och skrivet material) kommer sedan att raderas när utvärderingen är färdig.

Då deltagandet är frivilligt kan deltagande när som helst, utan motivering, avbrytas. Avbryts deltagande kommer inget av det som sagts att användas i utvärderingen.

Utvärderingen kommer att presenteras i form av en uppsats vid Högskolan Dalarna samt genom en muntlig presentation vid en nätverksträff för deltagare i projektet Flyktingguide Dalarna i Falun. Efter avslutad studie kommer uppsatsen att arkiveras vilket gör den till en offentlig handling som kan läsas av den som önskar.

Ytterligare upplysningar lämnas av nedanstående ansvariga.

Falun 2015-11-10

Carina Renhuvud	Sara Olsson	Peter Nilsson
Student	Student	Handledare
Tel: xxx xx xxx xx	Tel: xxx xx xxx xx	Tel: xxx xx xxx xx
E-mail: xxxxx@xxx	E-mail: xxxxx@xxx	E-mail: xxxxx@xxx

Information letter

Information on evaluation with the participants in the Refugee Guide Dalarna, Falun

You are hereby asked to participate in this survey.

Our name is Sara Olsson and Carina Renhuvud and right now we are conducting a study aimed to evaluate the participants in the Refugee Guide Dalarna, Falun. This is a form of evaluation in which the people involved in the project give their views and share their experiences on how they thought that participation in the project has contributed to some changes to one's inclusion in society and the labor market establishment. The evaluation can provide valuable information on what participants felt was good or less good, and if they think the project helped to strengthen one's ability to take control of their situation in life. Hopefully the evaluation can make the project even better for future participants based on what emerges.

The purpose of the evaluation is to examine whether and if so how participants in the Refugee Guide Dalarna feel that their participation in the project contributed to the integration into Swedish society and working life. Furthermore, the purpose is to examine what the project is perceived to contribute to integration.

In order to do this evaluation, a number of people will be selected to participate in a interview. Initially, contacts have been taken with the project coordinator in Falun, Silas Valeria. In consultation with Silas, a number of people were selected on the basis that they have participated in the project for a long time and can speak relatively good Swedish.

Taking part is completely voluntary and the interview is expected to take approximately one hour. What is said in the interview will not be traceable to any specific person. Possible names and places mentioned in the interview will be changed for any information to be traceable. We interviewing will otherwise treat the data as confidential, meaning that we will not against anyone's will spread something that is said in the interview.

In agreement with the interviewee, the conversation will be recorded. This is only to make it

easier for us who are interviewing. If permission is not given to the recording we will instead take notes during the interview. After the interview is complete, we will write down what has been said, compile all interview person's data and analyze it. All interview material (audio files and written material) will then be deleted when the evaluation is completed.

Since participation is voluntary, participation can at any time, without justification, be interrupted. If cancelling participation, nothing that was said will be used in the evaluation.

The study will be presented in the form of an essay at Dalarna University as well as an oral presentation at a networking meeting for participants in the project Refugee Guide Dalarna in Falun. When the study is completed the essay will be archived, making it a public document that can be read by those who wish.

For further information, please contact.

Falun 10:th November 2015

Carina Renhuvud	Sara Olsson	Peter Nilsson
Student	Student	Mentor
Phone: xxx xx xxx xx	Phone: xxx xx xxx xx	Phone: xxx xx xxx xx
E-mail: xxxxx@xxx	E-mail: xxxxx@xxx	E-mail: xxxxx@xxx

Bilaga 3 – Blankett för etisk egengranskning

Projekttitel: Flyktingguide – en väg till integration

Student/studenter: Sara Olsson & Carina Renhuvud

Handledare: Peter Nilsson

		J a	Tveksa mt	N ej
1	Kan frivilligheten att delta i studien ifrågasättas, d.v.s. innehåller studien t.ex. barn, personer med nedsatt kognitiv förmåga, personer med psykiska funktionshinder samt personer i beroendeställning i förhållande till den som utför studien (ex. på personer i beroendeställning är patienter och elever)?		X	
2	Innebär undersökningen att informerat samtycke inte kommer att inhämtas (d.v.s. forskningspersonerna kommer inte att få full information om undersökningen och/eller möjlighet att avsäga sig ett deltagande)?			X
3	Innebär undersökningen någon form av fysiskt ingrepp på forskningspersonerna?			X
4	Kan undersökningen påverka forskningspersonerna fysiskt eller psykiskt (t.ex. väcka traumatiska minnen till liv)?		X	
5	Används biologiskt material som kan härledas till en levande eller avliden människa (t.ex. blodprov)?			X
6	Avser du att behandla känsliga personuppgifter som ingår i eller är avsedda att ingå i en struktur (till exempel ett register)? Med känsliga personuppgifter avses, enligt Personuppgiftslagen (PuL), uppgifter som berör hälsa eller sexualliv, etniskt ursprung, politiska åsikter, ligiös eller filosofisk övertygelse samt medlemskap i fackförening			X
7	Avser du att behandla personuppgifter som avser lagöverträdelse som innefattar brott, domar i brottmål, straffprocessuella tvångsmedel eller administrativa			X

	frihetsberövanden, och som ingår i eller är avsedda att ingå i en struktur (till exempel ett register)?			
--	---	--	--	--

Fastställd av Forskningsetiska nämnden 2008-10-23